

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Козачинської Вікторії Валеріївни «Суб'єктивність: розмикання гетерогенних обширів (філософсько-антропологічний вимір)», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури

Своєчасність дисертаційної праці В. Козачинської зумовлена тією обставиною, що дискурсивне поле сучасних філософсько-антропологічних уявлень про суб'єктивність не має достатньої концептуальної обґрунтованості. Чимало визначних дослідників звертаються сьогодні до осмислення особливостей образу людини й ідеї специфічно людського. Запропонований авторкою підхід до цієї фундаментальної проблематики, згідно з яким неоднозначний феномен суб'єктивності обґрунтовано через розмикання її гетерогенних обширів, має як теоретичне, так і практичне значення, набуваючи евристичного й оригінального звучання.

Заломлюючись у фокусі модерного та постмодерного типів філософської рефлексії, які становлять осереддя новітнього антропологічного дискурсу, феномен суб'єктивності потребує всебічного та детального вивчення. Незаперечним досягненням представленого дослідження є те, що суперечна специфіка явища суб'єктивності, будучи виокремленою й виразно експлікованою як антропологічний феномен, постає предметом ґрунтовного філософсько-антропологічного аналізу.

Вдаючись до досить строкатого полемічного поля сучасних філософсько-антропологічних теорій та концепцій, дисертантка обирає серед них найбільш значущі й фундаментальні, та, – що найважливіше, – пропонує, а також глибоко та всебічно обґрунтовує свої власні уявлення стосовно ідеї людини й суб'єкта, проблематики суб'єктивності та специфічно людського.

Формулюючи мету дисертаційного дослідження, В. Козачинська зосередилась на філософсько-антропологічному вимірі явища суб'єктивності,

обґрунтуванні й окресленні обріїв її концептуальної палітри. Відповідно до мети, авторкою визначено коло обумовлених темою завдань роботи. Об'єкт та предмет дисертації – логічні й переконливі у контексті обраної проблематики, корелюються з темою дослідження.

Зауважимо, що для всебічного дослідження розмикання гетерогенних обширів суб'єктивності дисертантка застосовує потужну бібліографічну базу, використовує низку філософських та загальнонаукових методів. Наукова новизна дисертаційної роботи в контексті обґрунтування й концептуалізації особливостей суб'єктивності не вимагає додаткових доказів. Як результат – положення новизни свідчать, що дисертація В. Козачинської насправді є оригінальним та самостійним фаховим дослідженням, необхідним для розвитку сучасного філософсько-антропологічного знання.

Структура дисертації, налічуючи вступ, шість розділів, висновки та список використаної літератури, вирізняється логікою, культурою систематизації матеріалу та відповідає концепції дослідження. Наголосимо, що запропонована структуризація у повній мірі дозволила авторці розкрити концептуальний задум, провідну ідею, а також переконливі висновки дисертаційного дослідження.

Одним із вагомих чинників наукової новизни є дослідження та концептуалізація суб'єктивності через розімкнення її гетерогенних складових: від афективності й тілесності до найскладніших форм саморефлексії та інтерсуб'єктивності. Зауважимо, що теоретико-методологічним принципом філософсько-антропологічного аналізу гетерогенної повноти специфічно людського обрано ідею суб'єктивності як трансцендентного в іманентному. Розмикання обширів такої суб'єктивності виявляє себе у трансгресивних формах образу людини – негативній, номадичній суб'єктивності, іншому, чужому, самоті, тілесності, конечності.

Переконливим є осмислення дисертанткою передумов неklasичного образу людини у модерних інтенціях долання *людини довершеної*, а також виявлення потенціалу ситуації «розламу» людського буття, відтвореного у

модусах заперечення, свободи й дефіцитарної постмодерної суб'єктивності. Вагомим для практичних і теоретичних людинознавчих розробок постає виокремлення й аналіз специфіки новітніх моделей самості, яку експліковано через доцентрове та відцентрове трансцендування її структур від інтрасуб'єктивно множинних до радикальних інтерсуб'єктивних форм.

Плідне осмислення новітніх уявлень про тілесність як фундаментальний горизонт досвіду людини уможливило формулювання оригінальних висновків щодо перспектив т. зв. посттілесності, поєднаних з аналізом неоднозначного феномену конечності, що зринає в контексті своїх «аритмічних» перверсій. Прикметно, що саме в річищі цього синтезу тілесності й конечності (мортальності) особливо виразно розкривається явище гетерогенної повноти суб'єктивності як такої, що утримує в собі можливості трансцендування, зумовлені обширом неусвідомлюваної тотальності тілесного досвіду.

Отже, дослідження філософсько-антропологічних обріїв суб'єктивності як складної повнотності її гетерогенних обширів робить дисертаційне дослідження В. Козачинської надзвичайно актуальною, глибоко та всебічно обґрунтованою працею, яка допоможе заповнити ще не проаналізовані аспекти сучасної антропологічної рефлексії. Глибокий аналіз строкатої мозаїки новітнього антропологічного дискурсу дозволяє дисертантці обґрунтувати цікаві й евристично вагомі теоретичні положення в українському людинознавстві.

Утім, за цілком позитивної оцінки дисертаційної роботи вважаємо необхідним зауважити наступне.

На погляд дисертантки, саме у світлі феноменологічного підходу суб'єктивність розкривається як складна сукупність гетерогенних обширів. У своєму дослідженні вона віддає належне й не менш значущій – аналітичній традиції – зокрема, у підрозділах про статус *Я* та людську самість. При цьому позицію Е. Левінаса, П. Рено та Б. Вальденфельса щодо самості означено як «гетероафіціювання», позицію Д. Денета розкрито через метафору «центру наративної гравітації», а П. Рікера – як визначувану етичним принципом *Я*

«спроможного суб'єкта». Утім, чи не коректніше було б ув'язати стратегію Рікера з поняттям наративу (наративної самості), а позицію Д. Денета – з гетероафіціюванням (що корелюється з поняттям гетерофеноменології, висунутим Д. Денетом на противагу автофеноменології Декарта, в якій достеменним вважається самоописання суб'єктом свого стану).

Авторка дослідження цілком слушно наголошує на «постлюдській» дискурсивності сучасних філософсько-антропологічних реалій, «посттілесності» специфічно людського. Утім, що саме вкладає дисертантка у подібні «постсучасні» характеристики й ознаки явища суб'єктивності, видається не зовсім зрозумілим.

В одному з найбільш знакових розділів роботи – про суб'єктивність в обертонах трансгресії дисертантка виокремлює серед радикальних обширів суб'єктивності й піддає аналізу Іншого та Чужого. Хотілося б дізнатися, в чому конкретно полягають підстави для такого розмежування, а також якими є визначальні особливості кожного з цих ракурсів.

На нашу думку, авторка дослідження дещо зловживає термінами іншомовного походження, які у деяких випадках без особливих викривлень змісту можна замінити відповідними українськими словами.

Взагалі, зазначені зауваження висловлено нами в якості побажань, а тому аж ніяк не зменшують загального високого професійного рівня дисертаційної праці, її теоретичної та практичної цінності. Результати дослідження можуть слугувати підставою теоретичних і практичних антропологічних розвідок та досліджень суб'єктивності, бути базою викладання курсів з людинознавчої проблематики й міждисциплінарних учень, застосовуватись для організації семінарів, круглих столів та диспутів.

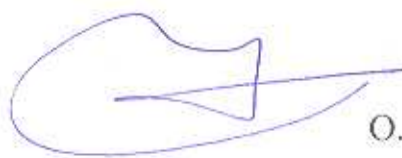
Основні положення й висновки дисертації В. Козачинської висвітлено у цілій низці публікацій, виданих у фахових виданнях. Дисертантка неодноразово апробувала результати роботи на наукових конференціях. Публікації авторки повністю відображають зміст дисертації, засвідчують її ґрунтовну професійну підготовку, вказують на продуктивність та зацікавленість у дослідницькому

процесі. Виклад змісту дослідження логічний, послідовний і обґрунтований. Автореферат відповідає змісту та структурі роботи.

Отже, за науковим рівнем, теоретичною та практичною значущістю дана дисертаційна праця свідчить про високий фаховий рівень дослідження, вносить певний внесок у розвиток філософської думки в Україні.

Актуальність теоретичних положень та висновків, їх наукова обґрунтованість дають підставу вважати, що дисертація Козачинської В. В. «Суб'єктивність: розмикання гетерогенних обширів (філософсько-антропологічний вимір)» відповідає вимогам пп. 10 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року до докторських дисертацій, а її авторка Козачинська Вікторія Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури.

Доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії та політології
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця

О. М. Кузь

